

verklaarbaar maken; want al moge men er wat van afweten, de problemen worden toch in den regel niet gekend, evenmin als de historie der zending in het algemeen; hoevelen onzer predikanten zullen b.v. de „Geschichte der protestantische Missionen“ van Dr. G. Warneck hebben doorgelezen? en hoevelen lezen trouw „De Macedoniër“, om van „The International Review of missions“ en het „Allgemeine Missions-Zeitschrift“ te zwijgen?

Op de vraag: wat te doen? antwoordde de heer Van Wijk in zijn vermeld referaat: „Het den predikanten gemakkelijk maken de zending te leeren kennen; hun de zendingstudie te geven, zooals een predikant het uitsprak, „als gesneden koek.“ Voor het bijeenzoeken van materiaal hebben zij geen tijd. In die richting wordt reeds veel gedaan, ook door henzelf; wij denken aan hun studie-werken, bijeenkomsten van twee dagen, of enkele zendingsdagen; en aan het uitstekend initiatief van de vier (Herv.) zendingslichamen inzake de predikantenconferentie te Lanteren (iets anders dan de conferenties voor zendingstudie, voor ieder toegankelijk, terwijl op die pred. zend. conf. alleen Herv. pred. mogen komen).

Het is wel duidelijk, dat „de gesneden koek“ allermint de studie wil uitsluiten; alleen het bestudeeren der bronnen zal voor de meeste predikanten onmogelijk zijn wegens volkomen gebrek aan tijd; maar zij kunnen toch wel wat doen, b.v. geregeld de hoofdperiodieken der zending lezen, en vrouw volgen de verschillende berichten van het eigen zendingsveld. Het is dan ook een eerste eisch, dat alle predikanten geabonneerd zijn op „De Macedoniër“, en ook „Het Zendingsblad“ niet ongelezen laten. Doch men leze de artikelen, die ds. H. Dijkstra in „De Macedoniër“ Oct., Nov. en Dec. 1914 plaatste als Zendingsgids voor predikanten en onderwijzers. Het is jammer, dat deze artikelen niet afzonderlijk zijn uitgegeven, want het is nu te vreezen, dat velen dezen jaargang of deze afleveringen niet meer bezitten.

Doch ook al weet men naar eigen gedachte o zoo weinig van de zending, daarom kan men toch nog veel voor de zending doen. Wij hebben toch een ernstige roeping tegenover de gemeente. Te Edinburg werden o.a. ook deze juiste woorden gesproken: „De belangstelling der kerk kan stijgen tot de hoogte van die van den voorganger, er ook onder blijven, maar nooit er boven stijgen“, en: „De predikant is niet alleen leeraar van zijn leerlingen en herder van een kudde, maar hij is ook aanvoerder van een leger.“

Deze beide uitspraken spreken „boekdeelen.“ De predikant heeft zelf te handelen in de prediking, het gebed, op de catechisatie enz. Maar hij moet zelf niet alles willen doen; het „leeken“element moet vooral niet verwaarloosd; laten wij in dezen met name van de practische Amerikanen willen leeren; het is de kunst heel een gemeente mobil te maken.

Wij besluiten met een heenwijzing naar het woord, door ds. Henzel op de conferentie van Edinburg gesproken. Ook hij was van oordeel, dat aan de meesten onzer predikanten de tijd ontbreekt een diepgaande studie der zending te maken; maar, zoo zeide hij, er is een weg, waarin het den zendingsleiders mogelijk is invloed uit te oefenen op de predikanten en door hen op heel de gemeente, zonder teveel beslag op hun tijd te leggen. Welke dan? Iedere domine en door hen iedere christen, moet op den Bijbel zien en den Bijbel gebruiken als het zendingsboek bij uitnemendheid. Maar gebeurt dit? Bepaalde zendingspreeken te houden kan geen kwaad bij wijze van uitzondering, maar dit mag er niet toe leiden ze tot bijzondere gelegenheden te beperken. Men struikelt in den Bijbel gedurig over zendingsgedachten en zendingshistorie, met name in het N. T. Doch velen letten er niet op. Zouden er b.v. op Kerstmis wel vele zendingspreeken worden gehouden? En toch is er temaanwernood een gelegenheid te noemen, waarbij de zending beter ter sprake kan komen, dan bij het zenden van Gods eengeboren Zoon in het vleesch als Heiland der wereld.

Maar waartoe zouden wij meer noemen? Laten wij allen, leeraars en gemeente, den Bijbel als zendingsboek gebruiken, dan is reeds veel gewonnen, en zal men meer dan tot dusver er ook naar stroven op andere wijze met de zending in aanraking te komen. Nogmaals, de predikanten hebben in dezen een roeping te vervullen; en wie, wie zal die roeping willen verwaarloosen en gering achten?

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

LITERATUUR EN KUNST.

Moderne letterkunde en Christelijke opvoeding.

VII.

Wat leest ons christenvolk?

Wij mogen nu zeker als ongeveer vaststaand erkennen het feit, dat de muze der moderne letterkunde bij de z.g. intellectuele jeugd in onzen kring geen vreemdlinge is.

Niet aan vermoedens en geruchten, maar aan officiële leerboeken en vertrouwde inlichtingen, heb ik de gegevens ontleend betreffende het onderwijs in de letterkunde op onze hogere christelijke scholen.

Eigenlijk is hiermee reeds een deel van onze taak-schuld ingelost.

Voorgesteld hadden we ons immers in de werkelijkheid een antwoord te zoeken op de vraag, of waar is hetgeen sommige „voorgangers“ in hun lijfbladen verkondigen, dat ons volk als zoodanig geen moderne letterkunde leest en dus de orthodoxe jongeling met een roman van Louis Couperus in de hand als een niet ernstig geldende uitzondering moet worden beschouwd.

Wie met de sprekende feiten, die we vaststelden, voor oogen nog durft volhouden, dat de Couperus-lezende jeugd een quantite négligeable (deel, dat niet in aanmerking komt) is, moet getuigen worden in de rubriek „gevaarlijke paedagogen.“

Men onttrekke zich niet aan onze feiten-argumentatie met de looze opmerking, dat de jeugd, die wij, als met moderne letterkunde begiftigd, naar voren brachten, slechts een klein troepje aangaande „intellectuelen“ betreft, want primo is het hedendaagsch percentage der onder ons studeerende jeugd niet klein, — in de groote steden loopen de scholen over, — maar wat meer klem is het feit, dat de kinderen, die nu onze christelijke gymnasia en burgerscholen bevolken, straks in ons midden leiding geven aan het leven. Uit hen groeien onze vakmensen en voorlichters. Zij geven het tempo aan van onzen opmarsch en den toon aan in onze kleine christelijke maatschappij.

Wanneer hier de moderne letterkunde, niet als verboden snoepgoed, maar als verordeneerde spijs, wordt genoten, kan men zeggen, dat ons christenvolk als zoodanig reeds deze letterkunde als cultuurelement heeft aanvaard.

Maar wij willen den twijfelaar de maat vol meten. Hij kan immers nog tusschenbeide komen met het optimistisch verweer, dat toch zeker het nietstudeerend deel der kerkelijke natie zich in het algemeen van deze nieuwe letterkundige beschaving verre houdt. Ons volk is het volk der kleine luyden, en wat weet de kleine man van Kloos' sonnetten, wat bekommert hij zich om Quérido's proza? De heele cultuurbeweging sinds '80, gelijk trouwens elke kunst-herleving, gaat, als een rivier langs een kaasmuur, aan hem voorbij.

Dit laatste is zeker niet geheel onwaar. De kunst is en blijft voor de weinigen. Maar reeds bij onzen opzet hebben wij bij de literaire kunst de onderscheiding gemaakt tusschen het schoonheids-element (dat de massa koud laat) en het vermaak- en verstrooiings-element, waarnaar juist de menigte hongert. Wanneer het volk, vooral de jeugd, naar de groeiscelen der moderne letterkunde grijpt, is het zeker niet in de eerste plaats te doen om aesthetisch genot, maar om het andere, dat er bijkomt, dat er in is.

Uit wat oorzaak en met welk doel de lettergrage mensch het boek ter hand neemt, doet in dit geval niet ter zake. De vraag is aan de orde of hij leest, en op deze vraag willen wij bedacht zijn ook ten opzichte van de genoemde „kleine luyden.“

Natuurlijk wordt in deze zaak een onderzoek door veel meer bezwaren gedrukt.

Het geldt hier dingen, die gebeuren niet op een publieke school, maar in het geïsoleerde huisvertrek.

En wie weet wat zich daar „afspeelt“?

Inspekteert ge bij het huisbezoek het boekenrekje van het christelijk gezin, dan valt zeker uiterst zelden een grillig bandje van Couperus op.

Daar lichen u veeleer de mooie banden van Henry's en Kuyper's werken toe.

Ook wordt uw oog getroffen door de stroeve, perkamenten omhulsels van sommige „olde schrijvers.“

Maar ge weet immers, dat ons volk in deze eeuw nauwelijks meer boeken koopt, althans wanneer het geldt ontspanningslectuur.

Waarom zou men zijn lieve geld uitwegen voor dure boeken, wanneer in elke straat de leesbibliotheek wankt, die voor luttele stuivers van alle literaire heerlijkheden te smullen geeft.

Juist dit vluchtig in- en uitgaan van gehuurde boeken maakt een onderzoek bezwaarlijk.

Toch moeten we weten.

't Is meer dan tijd.

Ons volk is in gevaar.

Laat ik hier mogen mededeelen wat een persoonlijke (en dus gebrekkige) enquête mij doed vinden.

Ik koos als veld van onderzoek mijn catechisatie, die gehouden wordt in een echte Amsterdamsche volksbuurt. Voor verroweg het grootste deel wordt deze „leering“ bezocht door kantoorbedienden, fabrieksjongens, valdeelingen, atelier-meisjes en dienstboden.

Ik stelde de vraag mij te willen inleveren een zooveel mogelijk volledige lijst, van de namen der boeken (vooral de moderne letterkunde niet te vergeten), die door hen gelezen waren, en voegde er bij, om zooveel mogelijk waarborg te hebben voor volledigheid, dat zij de lijst niet met hun naam behoeften te onderteekenen.

En de uitslag?

Van ongeveer dertig catechisanten, dus een betrekkelijk klein percentage, kreeg ik antwoord. Wanneer ik echter in aanmerking neem, dat een groot deel van de jongemensen op dezen leeftijd geen tijd of lust heeft tot lezen (de enquête „Als wij kiezen gaan“, heeft dit voor andere kringen wel heel duidelijk aan het licht gebracht), dan mag

ik aannemen, dat de genoemde dertig biechtelingen toch wel vertegenwoordigen het belangrijkste contingent dergenen, die zich werkelijk inlaten met literatuur.

Ik heb de verschillende boek-titels der lijsten (sommigen rapporteerden een enorm getal, dat een kleine bibliotheek vertegenwoordigde) ingedeeld in verschillende rubrieken, en kwam toen tot het volgende merkwaardige resultaat.

Ernstige, stichtelijke, boeken waren verre in de minderheid. De eenigen, die mij worden vermeld, waren: „E Voto“ en „Voor een distel een mirt“ van Dr. Kuyper, „De Navolging van Christus“ van Thomas à Kempis, „De Christenreize“ van Bunyan, „De man, die den Heere vrees“ van Ds. Fernhout.

In dit opzicht maakte, zoowel de lectuur van de meisjes als van de jongens, geen verheffenden indruk.

Overigens was natuurlijk de literatuur der meisjes degelijker dan van de manlijke jeugd.

Ik bepaal mij eerst tot de boeken door de jongedochters vermeld.

Bijna uitsluitend bestaat deze lectuur uit verhalen. Een heel enkele leest de gedichten van Beets of De Genestet, het letterkundig werk van Potgieter of een opvoedkundig boek van Lighart.

Het overige is: verhalen, niets dan verhalen, en daarbij zijn de boeken van neutraal of „paganistisch“ karakter in aantal zeker het dubbele van de christelijke of christelijk getinte lectuur.

Van de christelijke schrijvers werden mij opgegeven: (ik begin met de buitenlandsche): Maltzahn (vrij druk gelezen), Ruma, Beecher-Stowe, Lewis Wallace, Mason, Maj. Bowen, Alcock, Maclaren, Yonge, M. v. O., voorts de Nederlandsche auteurs: Keuning, H. S. S. Kuyper, L. Penning, Seerp Anema, Joh. Breevoort, Ulfers, G. Schrijver, Hoogstraaten-Schoch, J. Veltman, Nelly Has.

Als „neutrale“ schrijvers, die niet behooren tot de richting der moderne woordkunst, werden genoemd: Marlitt (zeer druk gelezen), Fanny Eden (zeer in trek), Barclay, Corelli, Lagerlöf, Edna Lyall, Werner, Dickens, Grimm, Ernst Zahn, Hall Caine, Reuter, Walter Scott, Ouida en de Hollandsche auteurs (in de minderheid): Schimmell, Bosboom-Toussaint, J. J. Cremer, Corn. Noordwal, Oltmans, Melati van Java, Koetsveld, Hildebrand.

Onder de grappige en drakerige lectuur reken ik: Justus van Maurik, E. Sue, Orczj (Pimpernel) en Sinclair.

Van de modernen lezen de meisjes: Boudier-Bakker, Henri van Boven, Reyneke van Stuwe (een meisje had nagenoeg al hare wetken genoten), Augusta de Witt, Top Naeff, Anna van Goch-Haulbach, Frederik van Eeden, Falkland, Streuvels, Brusse, Haspels, Felix Timmermans, (Pallietier), Louis Couperus en Maeterlinck. Van de geprononcoerd-realistische schrijvers werd mij alleen genoemd: Martin (Dunseresje). Laat ik tenslotte vermelden, dat de vroeger gevierde onderwetsch-christelijke schrijvers, Gerdas, Van Lummel, Andriessen, Kloppers, zeer sporadisch op de lijsten waren te vinden.

De lectuur van de jongens vertoonde een totaal ander beeld.

Hier waren de „modernen“ verre en verre in de meerderheid. Van sommigen kreeg ik den indruk, dat ze met moderne letterkunde waren overvoed, misschien wel vergiftigd.

Van de bepaald stichtelijke schrijvers kregen alleen een beurt: Dr. Kuyper („Nabij God te zijn“), Rullman, Dr. de Hartog, Dr. Callenbach, Ds. Fernhout, Bettex.

Van de christelijke verhalen-schrijvers vond ik: Maltzahn, Alcock, Ulfers, G. Schrijver, Hoogstraaten-Schoch.

De neutralen: Marlitt, Hall Caine, Lagerlöf, Edna Lyall.

Maar dan de modernen! Een schier eindeloze rij: Jacques Perk, Helene Swarth, Roland Holst, Boutens, Kloos, Verwey, Heyermans, Van Eeden, Burman, Boudier-Bakker, Van Deyssel, Couperus, Quérido, Brusse, Top Naeff, Reyneke Stuwe, Streuvels, Timmermans, Adama van Scheltema, d'Oliveira, Herman Robbers, Johan de Meester, Bernard Canter, Curwood, d'Annunzio, Balzac, Ibsen, Bernard Shaw, Nietzsche, en wellicht mag ik Multatuli hier ook bij rekenen.

Van de beslist-realistische literatuur vermeld ik: Barbusse „De Hel“ (o.a. gelezen door denzelfden jongeling, die opgaf Kuyper's „Nabij God te zijn“), Zola, „Het Land“, „Germinal“, „Nana“ en „Het Geld“, Quérido's „Levensgang“, Martin (Malle Gevallen).

Een enkele catechisant toonde bepaald letterkundige neigingen, doorlat hij zich in de moderne dichters verdiepte, met behulp van bloemlezingen als van J. N. van Hall.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De aansluiting wordt een feit.

Schrijvende over de aansluiting van de emigrantenkerken bij de Dutch Reformed dienen wij niet uit het oog te verliezen, dat degenen die zich later weer afgescheiden hebben er alle belang bij hebben (kwade trouw zij uingesloten) om op het hun erachtens onkerkrechtelijke van die aansluitings-

htelingen
te contin-
met lite-
r lijsten
dat een
deeld in
het vol-
re in de
vermeld,
en milt"
tus" van
van Bun-
van De.
r van de
offenden
der meis-
de jonge-
t ver-
ven van
verk van
Lighthart,
halen, en
„paganis-
te van de
ij opgege-
Maltzahn
a, Lewis
iren, Yon-
auteurs:
p Anema,
ogstraten-
ooren tot
erden ge-
ny Eden
lna Lyall,
all Caine,
landsche
Bosboom-
Olmans,
reken ik:
ernel) en
Bondier—
tuwe (een
oten), Au-
Haulbach,
Brusse,
uis Cour-
rd-realis-
d, Martin
i, dat de
schrijvers,
ers, zeer
en totaal
erre in de
n indruk,
overvoed,
regen al-
te zijn"),
Ds. Fern-
vond ik:
Hoogstra-
dof, Edna
indeloze
nd Holst,
n Eeden,
Couperus,
ve, Streu-
ia, d' Oli-
ster, Ber-
ac, Ilsen,
ik Multa-
rmeld ik:
enzelfden
te zijn"),
en „Het
Malle Ge-
letterkun-
moderne
mlezingen
B. W.
N.
emigran-
n wij niet
die zich
belang bij
op het hun
ansluitings-

actie te wijzen, immers dit maakt het op zijn beurt weer gemakkelijker om de eenige jaren later gevolgde losscheuring te wetigen. Het komt er nu maar op aan om het juiste karakter te kennen van de Wijckoff-vergadering van '49. Werd daar de aansluiting een feit? Ik meen veeleer dat zij daar werd besproken en dat zij daar wenschelijk werd geacht. Van het hoogste belang zijn daartoe het Wijckoff-rapport, uitgebracht voor de Board van de Inwendige Zending en in de tweede plaats het verslag van deze vergadering bewaard in het archief der gemeente te Holland, geschreven in het duidelijke herkenbaar handschrift van Van Raalte. Dit stuk wordt door enkele historici het „bekende Aansluitings-Document" genoemd. Men moet met deze betiteling voorzichtig zijn. Juist zij kan eene onjuiste voorstelling in de hand werken, of liever nog meen ik dat deze benaming al het gevolg is van eene minder juiste voorstelling, die men heeft van wat is geschied op de Wijckoff-vergadering. Het is niet aan dit archiefstuk te wijten dat zijn waarde niet altijd recht geschat is. Aan het hoofd daarvan staat: „hoofdinhoud van het behandelde in eene vergadering der predikanten en eenige onderlingen der Hollandsche kolonie in Michigan, gehouden den 14en Juny 1849, in Holland Ottawa County Mich., ter oorzake van eenige onderzoekingsvragen, voorgesteld door Dr Wijckoff van Albany, daartoe afgevaardigd door de Synodale vergadering der Hervormde Kerken in N. Amerika." Dit stuk nu noemt men het „aansluitings-document."

Het geeft het verslag van een antwoord op drie vragen. De eerste vraag raakte belijdenis en kerkregering en het antwoord zegt dat de emigranten kenbaar zijn aan de Drie Formulieren van Eenigheid als accoord van kerkelijk samenleven, aan 't gebruik der liturgische geschriften „der Nederlandsche Gereformeerde Kerken" en dat de „beginselen harer regeringsvorm worden gevonden in de gezamenlijke kerkenordeningen, welke de kerken in Nederland, van 1568 tot 1619 toe, in het licht hebben gegeven."

De tweede vraag raakt eene eventueele vereeniging met de „Hollandsche Gereformeerde Kerken" in N. Amerika. Het antwoord zegt dat zij sectegeest haren en met die kerken in gemeenschap wenschen te leven en naar „derzelver vergaderingen onze afgevaardigden wenschen te zenden."

Het derde antwoord wordt gegeven op de vraag of „deze gemeenten behoeften hebben." Dit stuk is ondertekend door vier en twintig broeders. Het is een gelukkige zet geweest dat Dr Dosker dit archiefstuk heeft genoemd: „het aansluitings-document." Al noemt Dosker het aldus, daarmee is het nog niet het aansluitings-document. Het is niet anders dan een door allen ondertekend verslag van de antwoorden gegeven op Wijckoffs vragen. Dit stuk danken wij zonder twijfel aan den voorzichtigen en verzienden Van Raalte. Hij waarschuwde, toen sommigen meenden dat de gemeenten niet in deze belangrijke aangelegenheid behoeften te worden geraadpleegd: broeders, dat is mis, ik waarschuw u. Blijkt het van achteren verkeerd, dan hebben wij de schuld. Stellen wij het der gemeenten voor, en mocht het verkeerd zijn, dan is ook de schuld mede voor de gemeenten. Nu zegt Dr Wijckoff wel in zijn rapport, dat het gevolg was van de besprekingen dat zij overeenkwamen zich met onze Synode te vereenigen, en wel als eene afzonderlijke Classis met onze noordelijke Synode, echter dit alles droeg een voorloopig karakter. De Wijckoff-vergadering was niet in alle deelen een naar zilver kerkrecht belegde klassikale vergadering. Op deze werd de zaak der aansluiting besproken. Van Raalte stelt er een verslag van op. Acte of notulen werden van haar niet opgesteld. Wij zijn nog in de wordingsperiode der Classis. Het archiefstuk is een later opgesteld en door allen erkend en geteekend document geworden, weergevende waartoe in beginsel was besloten, weergevende het antwoord dat Dr Wijckoff kon brengen aan die hem gezonden hadden. De voorloopige handeling op een half officieele, in der haast bijeengeroepen vergadering zal straks bekrachtigd worden als de kerken weer bij elkander komen. Die vergadering volgde in April van het volgende jaar. Van deze classis-vergadering werden de notulen opgemaakt. Die notulen dragen meer het karakter van de Acta eener wetlige en behoorlijke voorbereide kerkelijke vergadering. En al zijn nu niet alle de punten van het Agendum vooraf in de onderscheiden kerkeraden behandeld, daarom mag nog de afdoening van dergelijke punten niet als een onkerkrechtelijke handeling worden aangemerkt. Zoo is het dan ook wel mogelijk dat niet in elken kerkeraad voor de afvaardiging naar deze vergadering de voorloopig besproken en gewenscht geoordeelde aansluiting een punt van afzonderlijke bespreking heeft uitgemaakt en evenzeer is het mogelijk dat het feit dat van eene afzonderlijke bespreking in de notulen der kerkeradsvergadering geen melding wordt gemaakt, toch niet zegt dat deze belangrijke aangelegenheid niet aan de orde is gesteld.

Om in dezen met zeer groote stelligheid te kunnen spreken, zou men inzage moeten hebben gehad van de credentialen der afgevaardigden en van hunne instructies. Zeker is dat de zaak der aansluiting op de eerstvolgende vergadering der Classis ter sprake is gekomen. En dit was in orde. Zoo kon

wat een meer voorloopig en officieus karakter. Beroeg, definitief en meer officieel worden behandeld. Toen de kerken van Michigan in April vergaderd waren, besloten zij een afgevaardigde te zenden naar de Particuliere Synode der Dutch Reformed. Zij gaven den afgevaardigde, Dr Van Raalte, den lastbrief mede, in ons vorig artikel afgedrukt. Nu volgde echter nog wat het kwaadste was. De reis naar het Oosten kostte nog al wat geld, en geld hadden noch de gemeenten, noch Van Raalte. Zij waren arm. Hun eenig bezit waren naturalia.

Eenige Amerikaanse vrienden en Dr Wijckoff hebben het Van Raalte mogelijk gemaakt de reis te doen. Wij bezitten een officieus en een officieel verslag van de handelingen dezer Synode met betrekking tot deze zaak. Het eerste is te lezen in „The Christian Intelligencer" van 9 Mei en 13 Juni 1850. Wij geven eerst het officieus weer en daarna wat in de notulen gevonden wordt van de Algemeene Synode in Juni gehouden, na deze particuliere, die in het begin van Mei te Schenectady zitting had. De Intelligencer dan schrijft: na deliberatie nam de Synode het volgende besluit: dewijl er in geregelde orde een verzoek is gedaan door de Classis van Holland in Michigan om in verband met deze Synode te worden opgenomen, daarom wordt besloten, dat onder de bijzondere omstandigheden der zaak, dit lichaam zijne goedkeuring geeft aan de handelingen van voornoemde Classis van Holland, ten aanzien der wijze waarop zij georganiseerd is, en de zaak van hare opnemng voor de Algemeene Synode zal brengen, en tevens ook de vraag tot welke particuliere Synode zij zal behooren. De vergadering besloot ook nog hen aan te bevelen aan de Synode, ter voorziening van de geestelijke behoeften dergenen, die verspreid zijnde, zelve niet bij machte waren om in het onderhoud van een predikant of van de godsdienst-oefeningen te voorzien. In het begin van Juni daaropvolgende werd de Algemeene Synode te Pough Keepsie gehouden. De Synode benoemde eene Commissie ter fine voor advies omtrent deze aangelegenheid. Zij bestond uit de D.D. John Knox, J. N. Wijckoff en J. A. Liddel en uit de Ouderlingen A. van Nest en A. van Bergen. Het rapport dezer Commissie, waarvan Dr John Knox rapporteur was luidde aldus: het comité, waaraan de zaak der opnemng van de Classis van Holland onder de zorg der Synode, alsmede van den staat der gemeenten, waaruit voornoemde Classis is samengesteld is opgedragen, rapporteert met eerbied:

dat deze Classis bestaat uit negen georganiseerde gemeenten, met een gemiddeld getal ieder van honderd leden en de bediening geniet van zes predikanten. De personen, waaruit deze gemeenten zijn samengesteld, zijn landverhuizers uit Holland, die gedreven door den vereenigden drang van tijdelijken nood, veroorzaakt door drukkende belastingen en eene groote overbevolking¹⁾, en door een grievend ingrijpen in de rechten van hun geweten, toevlucht hebben genomen tot dit land der vrijheid. Reeds hebben zij door hunne ordelijke en nijvere zeden, en voornamelijk door hun standvastig en voorbeeldig zedelijk gedrag, in hunne nieuwe woonplaats grooten lof verworven, en doen voorzien dat zij onder de degelijkste en beste gedeelten der maatschappij hunne plaats kunnen innemen. Afkomstig van dezelfde, sinds tijden geachte kerk, aan welke, in haren bloeitijd de Gereformeerde Kerk van Noord-Amerika hare geëerde godsdienstige instellingen en voorrechten ontleende, was het te verwachten dat wij, natuurlijkerwijze, voor deze uit 't vaderland gebannen zorgen zouden. Dienovereenkomstig zijn zij met hartelijke en vrijgevege sympathie te New-York, te Albany, te Buffalo, te Detroit en in andere plaatsen waar zij zijn gekomen, ontvangen. Vreemdelingen in een vreemd land, geliefden om hunne eigene zaak en om die hunner vaderen, hebben zij recht op een hartelijk welkom in onze kerkelijke gemeenschap, die zij begeeren en op alle passende hulp tot de vestiging in de plaats hunner keuze. Daarom adviseert zij: 1o. dat de Classis van Holland worde opgenomen onder de zorg van de Algemeene Synode en dat zij verbonden worde aan de Particuliere Synode van Albany; 2o. dat de godsdienstige toestand en de behoeften der Hollandsche landverhuizers, waar zij ook door ons land zijn verspreid, der bijzondere aandacht van de Board van Binnenlandsche Zending worden aanbevolen. Aldus werd zonder discussie met algemeene stemmen besloten.

Het rapport uitlopende op deze conclusies is sober. Sommigen hebben gemeend dat, aangezien er geen melding van het „beding" is gemaakt in het rapport noch in de conclusies, dat zij n.l. weer broederlijk heen konden gaan als de saamwoning hun niet beviel, deze vereeniging onwettig moet worden geacht. Ik deel deze meening niet, wijl ik het „bewuste beding" geen beding acht. Zoo concludeer ik dan dat men de vereenigings-actie van de zijde der emigranten niet wel „onkerkrechtelijk" mag noemen en de toelating tot de gemeenschap harer kerken van de zijde der Dutch Reformed toch ook niet „onwettig" mag noemen.

Bij deze dingen stond ik zoo uitvoerig stil omdat vooral van de zijde der latere Christelijke Gereformeerden in hun kerkelijken strijd en polemiek met

¹⁾ Ik spatieer. Vgl. eens Pape's boekje over de „Landverhuizing".

de Reformed op het onkerkrechtelijke en onwettige der aansluiting telkens weer wordt gewezen, terwijl van de zijde der Reformed deze kwalificatie wordt gewraakt. Wij kunnen als buitenstaanders allicht een oordeel vormen dat minder subjectief is. Ik meen dan ook dat met de uitspraak onkerkrechtelijk en onwettig te veel wordt gezegd. Ook achtte ik het gewenscht om bij deze „crisis der geboorte" wat lang te verwijlen, daar de meedere of mindere sympathie waarmede de afgevaardigden der beide kerkengroepen op de Synode der Christelijke Afgescheiden Kerk werden ontvangen niet kan worden afgedacht van het standpunt dat werd ingenomen tegenover deze aansluiting en eindelijk mogen wij hier geen onbekenden zijn met deze feiten om straks ook te kunnen oordeelen over de „Afscheiding" van '57, om ten slotte er nog aan te herinneren dat het mijn ambtsbroeders wel eens zou kunnen gaan als mij eenmaal overkwam, toen een landverhuizer mij vroeg, bij welke gemeenschap hij zich in Amerika moest aansluiten, of liever, hij stelde de vraag nog positiever: mag ik mij wel aansluiten bij de Dutch Reformed? Wat zullen wij antwoorden, indien wij geheel vreemden zijn in de historie der kerken?

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Bij Kuypers graf. (II).

De vorige week eindigde onze Pers-schouw over dit onderwerp met een aanhaling uit „De Sier."

In hetzelfde weekblad verhaalt Johanna Breevoort:

Alleen kan ik niet nalaten mijn indruk weer te geven, die hij op mij als vrouw gemaakt heeft.

En dan trof mij reeds in de allereerste ontmoeting die ik met dezen held mocht hebben, zijn eenvoudige godsvrucht en de gemakkelijke waarmede hij zich gaf. Toen ik voor het eerst met mijn oogen in de zijne keek, recht tegenover elkaar, leek het mij alsof ik stond tegenover een leeuw. Geen brullende ontzagwekkende leeuw, maar een vorstelijke gestalte, edel, voortaan, sterk in onverholen kracht, prachtig om te zien; van nabij te zien. Direct daarop trof mij zijn eenvoud en godsvrucht.

„Johanna Breevoort moet naast mij zitten", zei hij kort, toch vriendelijk, en ik zag van nabij hoe hij de handen vouwde, de oogen sloot, hoorde zijn kort innig gebed, lette op de patriarchale huiselijkheid in zijn doen, ondanks de deftige pracht, die hem omringde. Hoe liefelijk leek mij de omgang met zijn dochters, die hartelijke tegenwoordigheid tegenover zijn huisgenooten: „Vader ik heb me een beetje verlat", verontschuldigde de verpleegster, die onder het eten binnenkwam. Meermalen had ik 't voorrecht met dezen groote aan te zitten, nooit verzwakte de eerst gevestigde indruk.

Hoe hoog waardeerde Dr. Kuypers de vrouw. Niet alleen zijn eigen dierbare echtgenoot, wier plaats hij nooit door een andere vervangen liet, niet alleen zijn intelligente dochters, die zijn naam eere aandeden, maar de vrouw in het algemeen.

En zij brengt hem deze hulde:

Als vrouw brengen we dan ook den heengegangenen. Groote in Israël onze eerbiedige hulde. Hij heeft de echte heilige vrouwelijkheid ten hoogste verneven, de heiligheid en de onaantastbaarheid van het huwelijk als de grondzuil der samenleving meer dan iemand verdedigd. Hij toonde tegen alles wat de vrouw naar omhoog kon trekken: vrije liefde, oneerbare kleding, verwaarloozing van huiselijk leven, de schaamteloosheid, den gruwel van Malthusianisme, onvrouwelijken arbeid buitenshuis en wat al meer.

„De Hervorming":

't is belangrijk genoeg geweest om ook hier ter plaatse ons rekenschap te geven van de krachten, die hebben gewerkt, en van de beteekenis van de Calvinistische revival in de vorige eeuw. Een groot man staat in het midden daarvan, toch zijn ten slotte de gesteldheden om hem heen de factoren, die zijn werken mogelijk maakten. Dr. Kuypers heeft, dit mag wel allereerst worden gezegd, ze opgemerkt. In zijn eigen leven ontwaarde hij, waaraan duizenden en duizenden behoefte bleken te hebben: aan volkomen verzekerdheid ten overstaan van een steeds meer chaoties wordend wereldproces. In het levensbeschouwen, het opkomen en verdwijnen van elkander snel afwisselende hypothesen; in het maatschappelijke de ontbinden der krachten van een productieorde, welke niet meer gelijkelijk kon doen zorgen voor aller levensbelang; in de gezindheid, alleen afgewisseld door vlagen van idealisme, een heel nuchter realisme, dat zich houden wilde aan wat voor oogen was en vroeg naar het sprekende nut der dingen. De groote kracht van Kuypers is steeds geweest, dat dat hij uit één oogpunt alles bezag en strakke lijnen van beschouwing trok. In zijn „Confidentie" heeft hij verteld van den invloed, dien de lektuur van een Engelschen roman „The heir of Redcliffe" op hem heeft geoefend, en begrijp ik het wel, dan is het hem toen psychologisch duidelijk geworden, dat een geloofbeziit, vastgelegd in een confessie, gepropageerd door een leidende Kerk van de grootste beteekenis is. Ik stel mij voor, dat deze man in zijn studentenjaren reeds scherp ging zien in welke richting zijn bestaan een beteekenis zou krijgen ook voor anderen. Met groot enthousiasme is hij toen opgekomen voor een allesbeheerschende wereld- en levensbeschouwing, welke